

Literatura proletarioaz (III)

Posible al da idazleen langile - literaturarik?

Kuriosoa da Alemanian "literato proletario" gisa hasten diren taldeek tefi zori lerdintsa izan dutela ikustea, Saltsa askoren buruan "Gruppe 61" ere erdiotit egin da. Schoeferrek taldearekin buruan profesia atxatu du. Taldeari zurpurgatzen diena da, langileak bere pasibidatedik iratzarri eta ekintza sarrazatuko axolarik eza, langileak gojeto bezala bakarrik estimatzea, langileari berari ez idazteraztea. Schoeferrek eta Waltraffek "lan-mundu literaturako" elkargoak antolatatu dituzte, taldearekin hasiz. Elkargoak langile eta enplegatuak bituratur dira, maisu, zientzialari eta periodistekin batera aritzen langileek herren egoera dokumentatzen eta berak sentitu bezala espresatzen. Hauetaz buruz-buru, langilariaren literatura ere literatura itatekotan eskaide estetikoko batzuk bete beharrean dagoela osteratzen dutenak gelditu dira, Max von der Grünekin (gera osteko langile idazlerik espektikulua). Lan-literaturako elkargoek nikutara bidaltzen dituzte eskabide estetiko guztiak. Ez dute literaloen eta langileen arteko zubi izan nahi, langile huts eta garbi baino.

go "aristokratiko" bihurtuta: minoriena eta minoriztutakoa, norbait beste garraxiarik egin edo ez. Ta ez gure klase kondairagatik bakarrik. Europear kultura edozein langilek segitu ezindako espezializazio bidean jean da. (Zer esanik ez dago: "Todo arte está condicionado socialmente, pero no todo en el arte es definible socialmente", A. Hauser). Eb dago amets egitearik, bururatu bai, huintzetik goidazleak langilari bere egoeraren konzientzia irabazten lagundu behar diena denok dakigu, baina ez da gaizki egongo berriro gogoratzea. Gero, langilariaren boza izan behar du idazleak. Baina, aurrenik, "ni langileen boza naiz" esateagatik ez da inor langilariaren boz bihurtzen. Ta, hurrenik, ez dirudi inor herriaren edo langilariaren boz izan ditekian, onenean ere herri piska laren boz piska bat

tai azterketa soziologiko batzuk ta bai elkarren arteko esperzentzia kanbioak, irakurlearik zer nahi eta zer behar duen argitzeko. Horrelako zerbait idazleek berak ere behar dute, dadukagun kritikagatik behintzat, idazleari ez bait zaio ia bere esperzentzia pertsonalean bakarrik finkatuta aritu besterik gelditzen.

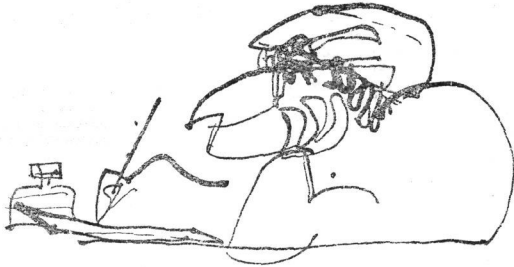
Jaikina idazleak esateko ahalik errazen eta argien esan behar duena! Baina erraztasuna jainkoen dohaia omen da. Ta euskal literatura jainko baino deabru malapartatu ugariago dabil oraingoz, halabeharrik. Bidezko ote da derirrig, minoriztutako izango den libururik egitea? Baietz aste nik. Arrazoit askotako bat aipatuko dut. Liburuagatik, alegia, Althusserrek teatreagatik esanak oso-osorik hartu duela: "la pieza es, sin duda, la producción de un nuevo espectador, ese actor que comienza cuando termina el espectáculo, que no comienza sino para terminarlo, pero en la vida". Irakurleak ez danda pibituki irakurtzerik: iraku-

ri eta irakurria zabaldu egin behar du, irakurritakoa "bere" liburu egite gero, inguruan zabalteko. Minoria irakurleak, orduan, gehiengoarena ere itzuli dezake lan "zail" hura.

Euskal idazleek langile literatura-rik egitea posible ote den galdetik, ordea, zein zentzu izan dezake?... Zer besterik iri dira, ba, egiten? Ez dago ezpairik, oraindik zeregin asko dagoela. Zer eta nola egin, gurtiz konkret, azterkatuz bakarrik iruditzen zait erantzun genitzaiekeala diren bestalde baina korapilatsu galdera: zer da literatura proletaria (alegia, Euskal Herriari!), posible al da, e.a.

Gaiozta eta hauei loturiko biltzetan 1968an atara zuen JAKIN-ek ale oso bat (31-gna), Jokin Apalategi, Mikel Azurmendi Intxausti, Mikel Lasa ta Ibon Sarasolaren lan jakingarrietan, Torrealdayk prestatua. Halako azterkizunak jarraitu egin behar lirake; ekipo lanean noski.

Jose Azurmendi

zera edozeinek drama edo nobelaren bat idatz dezakeenik. Gaueko musikan, pinturan, poesian, edozertan, edozeinek ezin "entenditak" gauza gehiegi dago, halakori lehenik espezializatu gabe egin ditekela itxaroteko. Eta problema hau ipuzateko ez da noski urrats hau bakarrik aurreratu idazleak bere maiestate soberanoz herriaren izenaren edo gehiengo haundientzat idazten duela deklaratzarekin. Horiek hitz konformegoak bait dira edonoren desoearekin, inongo errealtiaderekin baino.

lirik Herriaren boza garai bakoitzeko kultura osoa izaten dela uste dut. Eta kultura hau, lanera bezala, herriaren emaria ezalaxa, herriaren genien-genienbat Kendufa, Kasutzan da. Aizera herriari itzuli da egin beharrezkoa: kultura berak sortzeko era bezalaxe kultura jadanik sortua, alegia, Dagoenagatik kultura burgesa dela-ia erdiez aritzeak, hura balio gabeteko asmatan baldin bada behintzat, ezjakite baino borondate txar gehiago nabari du.

Euskaltzaindiko batzarra

Joan den abenduko 30ean Euskaltzaindik bere hileroko batzarra egin zuen Donostian. Diputazioko jauregain. Hona hemen bertan erabiltako gaien laburpena:

Euskaltzainburu jaunak batzerrari hasiera ematerakoan "Ibinagabeitia Seria" irabazleri eman zion. Sari hau, Caracas-ko Euskera Lagunen Elkartek eratua eta mila dolarrez saritua. D. Luis Egia Rezola jaunak irabazi du aurtun, "Neurritzia" deritzaien bere lanagatik. Horezko aipamen bat, 290 dolarrez saritua, eman zaio baita ere Venancio Otaegi jaunari "Giza jakintza" lanagatik.

Ondoren, Gipuzkoako Diputazioak Euskaltzaindiari ematen diren diru laguntza jaso dela jakinarazi zuen idazkari jaunak. Baita ere hartu dira beste eskupeko batzuk Euskaltzaindikko liburutegia hobetzeko, "Banca de Vizcaya" eta Xabier Gereño jaunarengandik.

Argitaraberri diren liburuaren ale batzuek ere hartu dira Euskaltzaindiaren liburutegirako: Aita Kandido Izagre zenaeren Arantzakuzko Hitzegia, eta Etor editorialak, Gráficas Onandiak, Arruek, Arzeniegak, Lafittek eta Satrustegi jaunak bidalitako lanak.

Luis Mitxelena euskaltzain jaunak Aditz batuaren batzordeak egindako lanen berri eman zuen. Aurki pasatuko zaizkie euskaltzain oso gutziet batzorde honek onartu dituen aditz formak, eta epe bat emango da batzordeari oharpenak iskuribuz biltzeko. Aurretik bidalitako charpen hotez estabaldita eta azterketa egiteko aukera izango da Euskaltzaindikoko batzarrean, baita ez azkeneko mementuan ekarritakoak.

Larogeiren bat eskabido hartu dira euskal irakasleren karneta eskatuz. Hartu diren eskabide hoi aztertzeko eta merezi dutenei karneta emateko batzorde bat izendatu da, Aita Altuna, Serafin Basauri eta Alfonso Irigoienre osatua.

Jose L. Lizundia idazkari ordeak herri eta herritarren izenak finkalerri Euskalerri osoan diren lankideei, eta jasotzen diren erantzunekin herri izendegi hori egin ahal izango da.

Aita Antonio Zavala euskaltzain bertsolari txapelketan arazoari buruz mintzatu zen. Har-emanetan da bertsolariekin, txapelketa hoi erakunde berri eta egokiago bat eman nahiez.

Datorren urtean egin nahi diren lan berezi batzuei buruz mintzatu zen Euskaltzainburu jaunak: "Euskera" aldizkaria, nahi litzakeen biltzetako maiztasunez ezin atera ditekela ikusiz, lan batzuk, duten premiagatik, zenbakia irten baino lehen ateratzera pentsatu da, nahiz eta gero lan berriko zenbaki barrun berriro agertu. Salgai dauden euskal liburu guztien Katalogua ere osatu eta argitaratu nahi da 1972. urte honetan, UNESCO urte hau Liburuaren Urtea bezala jarri bait du.

J. M. Satrustegi euskaltzain jaunak aditzera eman duenez, Iruineko etxe bat prest dago euskerazko pertsona izenen Nomenclator bat argitaratzeko, baldin Euskaltzaindik lan hau prestatzen badio. Euskaltzaindikok eskeintza honi bidezkoa eman dio.

Salvador Garmendia jaunak Donostiako Ordezkaritzan egiten diren lanen berri eman zuen, batez ere haur eskoletan erabili behar hitz teknikoak aukeratzen.

Euskaltzaindik berak jarri ohi dituen sariketan arazoak ikutu zen gero. Sari hoi gaur eguneko bazu amarrak dira. Beraien dirua ematen duten elkargoei eskatu beharko zaie arren, beren emaitzak alta ditzaten.

1972. urte honetan Euskaltzaindik batzar bat egingo du Mondragoen, bertako Ayuntamentuak hala eskatuz; Bilbon beste bat III. Antropologia Astea ospatzen duenez; eta Iruinean beste bat, "Symposium de Linguas Hispánicas" egiten den garaian. Auritze ere beste bat egin nahi litzake, Larreko zenaren oroitzapenetan.

(EUSKALTZAINDIKO PRENSA BULEGOAREN AGIRIA).

Hauserrek, oraindik: "Entre calidad y popularidad en el arte existe siempre una cierta tensión, y a veces incluso, como, por ejemplo, en el arte moderno, una abierta contradicción".

Dena den, guztiz provisionalak noski, baina aterakizun batzuk posible iruditzen zaizkit euskal literaturako zereginei begira.

Araozko bikoitza da. Eginkizun gut langileek berak idaztea litzake. Beste: idazleek literatura proletarioaren premiei nola erantzun. Langilariaren premia horiek nola ulertu eztabaidatu beharko litzake aurrenik, ordea, joera ideologikoagoaz edo konkretagoaz aritu bait liteke. Nekez erabaki ditek ez, baina beharrezko izanik, euskal idazleen indarrak, aldiz, herriaren premiak baino mugatutuago. Edonola jardun,

Egia hutsa zera da: literatura proletarioaren—areago, herritarrena bere ere— europar kulturaren ia ezer pentsatu gabe dadukagula oraino, ta nola pentsatzen hasi ere ezin asmaturik-edo gabiltzala aitoritu behar. Gure kultura guztia da-

YOGUR GURELESA
GOGOZKOENA

ERAMAN - EKARRI tako
AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSIAIOAK
ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkifiak: 421369 - 427726
Iparraguirra, 8 - DONOSTIA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA
Urrutizkifiak:
Etxekoa 65 19 80
Landelakoa 65 19 33

URRETXUA
Urrutizkifiak:
Landelakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumaiarregi, 7'gn

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIETAIK

Blas de Lezo Kalea, 8
Urrutizkifiak: 41 20 65

DONOSTIA